

Incipiunt Tituli Decretalium.

Obere precium est post titulorum legatum per nostra virili factam interpretatione: aliqualē saltem per functionem iuris canonici: diuinam puta decretalium Gregoriane compilationis: rubricarumque eandem facere expositionem. saltem illarum quas precedens nostra minus contigit explanatio.

Decretalis.
Decretum.
Constitutio.

Pro cuius quidem veriori evidentia sciendum: Differre inter se constitutiones: decretalem: et epistolam. Nam constitutio ecclesiastica varijs nominibus nuncupatur. quibus est appellatur canon. quibus decretum. quibus decretalis epistola. quibus dogma quandoque sanctio. quibus mandatum. quibus interdictum. De quibus glo. iij. dis. summa. Decretales autem epistolae proprie est ista quae papa edidit cum consilio cardinalium vel sine: ad aliquam consultationem. Decretum vero quoniam ad nullius consultationem. Constitutio autem quibus ponitur specificet. et est proprie quae princeps statuit vt in. c. constitutio. dis. iij.

¶ Prohemium huius libri primo promittit salutationem cum nomine scribentis. ibi Gregorius. et. et quibus scribit ibi dilectis. et. et benedictionem. ibi. Salutem. et. Secundo ponit exordium ibi rex pacificus. in quo concludit finale intentum iuris generalis. ponens finem viatoris id est hominis ad quod a deo dispositus est: allegans causas deviationis ab hoc fine ibi. sed effrenata. et. Concludens legem necessariam vt ad debitum finem viatoris deducit. et ostendit tres virtutes et proprietates legis ibi. ideoque lex patet. et. Secunda pars ponit euentum circa constitutiones ecclesiasticas correctionis submittere: et ponit materiam et causam impulsuam huius compilationis: cum esse actiua sua sine auxiliatrice ibi per dilectum. Adde formalē causam ibi reseratis. et.

De summa trinitate et fide catholica.

¶ Glo. primum et declarat. dixi. l. c. ti.

De constitutionibus.

¶ Dixi. in principio. huius. et. ff. de consuetudinibus.

De rescriptis.

Rescriptum.

¶ Rescriptum est illud quod apostolico vel a principe rescribitur ad consultationem relationem seu intimationem alterius vel alicui indulgendo secundum hoc. in sum. c. ii. dixi aliquid. ff. de iur. et temp. scriptis. et. l. si pura. ius. vel vii. pub.

De consuetudine.

Consuetudo.

¶ Consuetudo secundum Iudaeos. est quoddam ius moribus ventum approbatum quod per lege suscipitur cum deficit. lex. j. dis. consuetudo. dixi. ff. de leg. et. l. quae sit. lon. p.

De postulatione prelatorum.

Postulatio.

¶ Postulatio est petitio gratiae a superiore facta. ita dicit glo. in. c. vno. c. ii. li. vi. vlt. est quedam gratiae petitio a superiore facta de promouendo aliquo ad prelationem vel quod iure communi propter defectum aliquem. vel impedimentum elegerit seu promoueri non poterit. De quo inferitur differentia inter electionem et postulationem. quae postulatio in iudicatur gratis. c. pe. j. e. electio vero in iudicatur iuri de hoc etiam in. se.

Decretalium

De electione et electi potestate

Electio est alterius persone ad platum vel fraternam societatem canonicam et facta vocatio: licet olim iura promiscue his vocabulis vterentur in .6. his omnibus .lxi. dist. et lxxij. dist. Ista hodie sunt maxima officia inter postulatum et electionem ut dixi .5. li. .pr. Et ille qui de iure potest eligi non debet postulari de quibus in .c. vno de postu. li. vi. in glo. iij. et per Innocentium in .c. s. ti. .pr. Et quod in tractatu electionis potest dubitari de potestate electionis ne exigeretur rubrica specialis hic annexitur

Electio

De translatione episcopi vel electi

Quia alligati aliis ecclesiis postulandi sunt. de post. pl. c. bone .r. c. si. et oportet tales offerri ad ecclesias ad quas postulantur: ideo de hoc dicitur Est autem translatio quedam mutatio sedium vel ecclesiarum auctoritate superioris facta. de hoc .viii. q. j. per totum .r. xxi. q. ij. per totum.

Translatio

De auctoritate et usu pallii

Assumpti ad ecclesias per modos .5. tribus primis titulis positos: licite possunt uti pallio si hoc habeat dignitas ad quam quis assumitur. Est autem pallium insigne ornamentum archiepiscopi de corpore beati petri assumptum de hoc .c. dist. .p. to. et xxv. q. ij. in galliarum. Et quod dicitur de episcopo intelligitur quod ex privilegio speciali ei possit competere pallium ut patet in .c. cum in iuventute. .j. de presumpt. regulariter autem archiepiscopi et superioribus puta patriarchis competit .xx. dist. clericos

Pallium

De renunciatione

Renunciatio est resignatio iuris sibi competentis ex postula. elec. vel transla. de hoc. vij. q. j. et secunda et repetitur in sexto. et clem.

Renunciatio

De supplenda negligentia prelatorum

Quia sepe in pluribus de quibus .5. res prefuntorie aguntur. xl. dist. ante omnia et quod negligitur supplendum est: quod omittitur restaurandum: ideo .r. c. fin Hoff. de materia. lxxxiij. dist. .r. lxxxvi. ij. q. vij. negligere. ix. q. iij. cum scilicet us et repetitur in sex. et clem.

Supplere negligentiam

De temporibus ordinationum et qualitate ordinandorum

Quia ordinationes clericorum certis temporibus et cum scrutinio fieri debent: ideo de hoc De prima parte rubricae. lxxv. lxxvii. dist. .p. to. De secunda. xxv. dist. vsq. ad .j. et ab. lxxxi. vsq. ad .xci. et repetitur in sexto.

De scrutinio in ordine faciendo.

Quia ordinandi examinandi sunt: ideo .r. c. Et est duplex scrutinium. unum quod habet ante ordinationem. cuius forma habetur. xxij. dist. quod si episcopus secundum quod sit post dederit mentionem de hoc dicitur. r. xxij. dist. episcopus .r. c. se. xxiiij. dist. .p. to. li. q. in al'quo.

De ordinatis ab episcopo qui episcopatus renuntiavit vel excommunicato

De prima parte non habetur in decre. sed inducit. i. q. j. ventum. et q. vii. Daybertum. de secunda. ix. q. j. .p. to. de scilicet. c. j. et ij. et j. c. ij. Quid autem de istis excommunicatis ordinatis habetur de sen. ex. cum illorum. Et de ordinatis a symoniacis. de symo. p. tuas. et alias criminosis. ix. q. j. in sum.

Scrutinium

De etate et qualitate et ordine proficiendorum

Aliqui habent in rubrica de etate et qualitate ordinandorum secundum Jo. an. sed fin cum

Illud ordinandoꝝ nõ debet esse: qz dictũ est. s. in ti. de temp. or. Nam hic solũ tra-
ctat de ordinandis rõe dignitatis tm: et non aliter. De materia rubrice. q̄ ad pri-
mã ptem. lxxv. dis. 7. lxxviii. dis. p. to. De secunda. xxxviii. dis. p. to. de pte tertia
lx. dis. p. to. repetitur. in sex. 7. elem̄.

De sacra vñctione

Uñctio **C** Et ordinandis 7 p̄ficiendis aliq̄ inungunt. d e q̄b̄ h de hac materia. xcy. dis.
p. to. de cõ. dis. v. in p̄n. De vñctiõe crismatis. vi. de psue. q̄nto. De ep̄alt. de
off. or. q̄ sedẽs De p̄secratõe ecclie vel altaris. c. cũ sis. De extrema vñctiõe. d. 7.
fig. q̄sunt: 7 in elem̄. j. de pri. de vñctiõe impatoris de iururi. in elem̄. romani

De sacramentis non iterandis

Sac̄ q̄ iterẽ. **Q**uia q̄dã sunt sac̄ra q̄ nõ iterant vt est baptisim⁹ 7 p̄firmatio: 7 si. He p̄ itera-
tionem fiat iniuria sac̄ro pu⁹ collato. 7 q̄lter dicat sac̄ro fieri iniuria. vi. glo. de
apo. c. ij. de cõ. dis. i. ostendit: de materia. lxxviii. dis. q̄b̄ ergo. cũ se. j. q. vii. salu-
berrimũ in fi. de cõ. dis. iiii. qui bis. 7. c. se. Et solet hic tractari p̄ doc. quid sit
sac̄ramentũ 7 vnde dicat: q̄ 7 quot sint: que sint reterabilia 7 que non: q̄ volũta-
ria. 7 que necessaria: 7 quõ inuicem se excedant: ad quid fuerint instituta. et si p̄
forum. p̄prietatibus. vi. p. to. hic sup̄ rubro

De filijs presbiterozum ordinandis vel non

Illegitimi **O**rdinandi varijs ex causis impediunt: inter quas est vitium originis. de q̄b̄
et licet intulatur de filijs pres̄. tamẽ dicit in nigro de omnibus illegitimis sine
dispensatione nõ ordinandis ad ordines sacros 7 ad alios. vt in. c. lras. j. c. 7 in
c. nimis. de materia. lvi. dis. p. to. 7 repetit̄ in sex.

De seruis non ordinandis Et eozũ manumissione

Serui **D**e impedimento p̄ditionis. p̄sone puta seruilis: loquit: q̄ ante plenã manumis-
sionem ordinari nõ debet vt. j. c. j. de materia. lx. dis. per to. ad hoc. xij. q. ij. li-
berti. vsq; ad. c. aurum

De obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non

Ratiocinia **R**atiocinia s̄m s̄ff. sunt ratiões 7 ratiõis redditiones quibus est quis obli-
gatus ex administratõe reip. talis ordinari non debet nisi deposito onere 7 red-
dita ratiõne: de hoc. lvi. dis. p. to.

De corpore viciatis

De impedimẽto corporis 7 defectu membroy loquit de hoc. lv. dis. p. to.

De bigamis non ordinandis

Bigamis **I**nter ceteras irregularitates bigamia nõ modica reputat. Et e bigam⁹ stric-
te 7 hẽ q̄ duas vxores habuit. a bis 7 gamos q̄b̄ mulier: large aut̄ vel fecte seu
interpretatiue etiã bis bigam⁹ hẽ q̄ cũ vna corrupta p̄traxit. Et rõ q̄re bigam⁹ nõ
ordinat̄ e q̄druplex. vi. hic p̄ doc. sup̄ rubro: de materiã habetur. xxvi. dis. xliij.
dis. h. q̄d ḡ: vsq; ad fi. dis. 7. lxxii. dis. q̄quis. 7. xxviii. q. vi. p. to. 7 repetit̄ i sex.

De clericis peregrinis

Peregrini **Q**uia inter eos qui ab ordinibus p̄hibent̄ artant̄ 7 pegrini de q̄bus hic et q̄
dicunt̄ pegrini: 7 quare non admittant̄ indistincte: 7 q̄ sit d̄tia inter hunc ti. 7 ti.
de pegrinantiõib⁹: p̄nt̄ s̄hos. in sum. e. ti. de materia habet̄. lxx. ij. 7. iiii. dis. per
to. 7. xxviii. dis. per to. 7. ix. q. ii. de ele. non resi. fraternitati

De officio archidiaconi

Secretarium

De dignitatū officijs post tractatū ordinandoz dicere incipit Inter quas archidiaconus maior est quia primus post ep̄m: et oculus ep̄i: ideo de hoc: et q̄ pertinet ad officium archi. ponitur in nigro. et dicitur archidiaconus quasi princeps vel primus diaconoz: de materia ponitur. xxv. dis. perlectis. lxxviii. dis. honozatus. xciiii. dis. c. si vero

Archidiao.

De officio archipresbiteri

Post archidiaconū archipresbiter facit gradū et est proximior et sub archidiacono non dicitur de hoc: et dicitur archipresbiter: quia supra principales presbiteros: eius enim officium principaliter est habere curam super presbiteros et ad officium eius spectat principaliter nisi sicut dicitur loco ep̄i. j. c. i. de materia. xxv. dis. plectis.

Archipbr

De officio primicerij

De hoc dixi. l. e. li. xii.

De officio sacriste

Sacrista. i. thasaurarius ad cuius curam spectat custodia vasorum ecclesie et vestimentorum et thesauri: et qui ad luminaria lapidum spectat siue in cera siue in oleo Et dicitur sacrista quasi sacris rebus preest: vel assistens: de materia. xxv. dis. plectis in fi.

Sacrista

De officio custodis

Custos et quasi minister sacriste et omnes hi sunt sub archidiacono. debet enim custodire quicquid sibi custodienda committitur. et significabit horas cum tintinabulis iubente archidiacono. et palia et linteamina altaris et cetera utensilia dabunt ei et habebit sollicitudinem in accedendo lapides et lucernas et extinguendo ne supra modum luceant. de materia. xxv. dis. plectis.

Custos

De officio vicarii

Supradicti seruiunt ecclesie nomine proprio. nunc de his qui nomine alieno et tractatur communitur in isto titulo. de vicario qui deseruit in divinis. excepto. c. pe. ubi tractatur de vicario iurisdictionis. et de hoc secundo ponitur in sexto. de primo. in cle. e. de materia. xvj. q. vij. nona. xciiij. dis. c. fi. xciiij. dis. c. j.

Vicarius

De officio et potestate iudicis delegati.

Delegatus est secundum Spe. e. ti. in principio. qui ex commissione alterius alicuius cause iudiciali cognoscendum consequitur: de hoc dixi. ff. de off. eius cui. man. est iuris. Et dicitur. Jo. an. q. officium respicit id quod delegat. potestas concernit id quod potest per delegationem delegatus exercere. licet alias ista duo sepe ponantur equivoce ut non. glo. super rub. ff. de iuris. om. iudi. repetitur in sexto.

Delegatus

De officio legati

Legatorum officium simile est delegatis. cum uterque gerat vices superioris Et quidam sunt legati nuncij et non iudices ut isti quos sepe papa mittit per aliqua ambasiata vel ad aliquod nudum ministerium exercendum de his. j. dis. ius gentium et. xvij. dis. p. to. Quidam sunt legati iudices quos papa facit ordinarios in certa provincia. de istis tractat hic Et tales sunt triplices quidam de latere ut sunt cardinales. Alii nati ut archiepiscopi cantuariensis. et eboracensis. tertii missi. et isti sunt omnes alii propter supradictos de his vi. q. no. j. e. c. pe. dixi aliquid. ff. de off. p. co. et l. c. repetitur hic tit. in sexto. et clem.

Legati

De officio ordinarij

¶ Legatus ordinarius est specialis. Hunc ponit de ordinario generali et in genere de officio cuiuslibet ordinarij dicitur. repetitur in sexto.

De officio iudicis

¶ Ad officij iudicis etiam delegati spectat puidere aduocatij qui que non habet et poterit dare domesticum. §. c. §.

De maiestate et obedientia

¶ Inter ministros et iudices de quibus. §. quidam sunt maiores alij minores. Alie em ecclesia vniuersalis: vel status vniuersi p siter non possit vt est pulcher tex. in .c. ad hec. lxxxix. dis. ideo hic de maiestate. et eius intuitu obedientia impendenda. qz melius est obedire qz sacrificare. §. c. illud.

De treuga et pace

¶ Ad iudicij spectat discordantes ad pacem reducere. xc. dis. p. to. qz qlibet iudex subditos suos ecclesiasticos et seculares ad pacem sciendam p se compellere. xc. dis. si quis constitutus. et c. placuit. et ibi no. glo. et in .c. nonit de iudi. de quo per Bar. in .l. congruit. ff. de off. p. Est aut treuga qz quedam pax ad tempus facta. Pax aut est vinculu amicitie et concordie dicitur. nonit.

De pactis

De hoc dixi. ff. e. ti.

De transactionibus

Dixi satis de hoc. ff. e. ti.

De postulando

Dixi. ff. e. ti.

De procuratoribus

De hoc dixi. ff. e. Et dicitur inter procuratorem: sindicum. seu iconomum, et actorem. vi. glo. in .c. si quis erga. l. j. q. vii. et qd no. in .c. petito. §. c.

De sindico

Sindicus

Sicut procurator gerit negocia vniuersi. Ita sindicus negocia vniuersitatis vt in .l. j. ff. de pec. iuncta. l. j. ff. q. cuiusq. vniuersi: vi. glo. l. j. q. vii. si quis erga Et dicitur sindicus quasi singulorum cam dicens vt hic in glo. j. vel meli. id est a comunitate constitutus: de quo glo. in dic. li. ff. q. cuiusq. vbi ponit differentia inter sindicum et actorem.

De his q vi. metusve causa fiunt

Metus

¶ Iura dant remedium rescissioni aduersus ea que gesta sunt p metum: et appellatur actio qd metus causa: fall. in quibusdam casibus quibus metus viciat ipso facto: vt no. §. e. abbas dixi. ff. e. ti.

De restitutione in integrum

Restituere in iure

Restituere in integrum: est in pstinu statu reponere. l. j. q. iii. in fi. et in .l. j. de sen: pas. de hoc dixi. ff. e. ti.

De alienatione mutandi iudicij causa facta

¶ Prouidet hic illis in quoz iudicium est facta rei alienatio causa iudicij futuri mutandi: di. ff. e. ti.

De arbitris

Arbitri

Arbitri sunt quodammodo iudices cu assumant: ad pntiones sedandas: id est p tractatu iudicij ponit in quo verset officium arbitrorum et de eoz pte Et qd sit arbitri dic. vt no. in .c. quinquauallis de iuriur. dixi aliqd. ff. e. ti.

Secretarium

Secretarium Liber secundus

De iudicijs

Iudicium multa habet significata. de Iudicium
quibus Io. an. in rubrica huius tituli. et no. in regula in iudicijs d
re. in. li. vi. d. hoc dixi. ff. e. ti. ad materia fa. ii. q. j. et v. q. iiii. xiiij.
q. j. xv. q. vii. xvi. q. vi. xxx. q. vl. h. his ita. repetitur iste titulus. in
sex. et clem:

De foro cōpetenti

Quis ante alium actum iudiciale[m] solet disenti de cōpetentia fori iuxta. no.
in. c. inter monasterium de re. iudi. et in. c. pe. de excep. ideo de hoc: et ponit forū
in neutro genere p territorio cuiusq[ue] iudicis infra quod pōt in facinorosos ante
aduertere. ff. de x. sig. l. si pupillus. h. territorium: forus vero in masculino: est
locus ubi ius redditur. j. de x. sig. c. forus: et utroq[ue] mō potest hic capi: dicendo
de fore cōpe. id est territorio. j. quod sit causa cōpetens ut quis ibi pueniri possit
vel id est de loco iudicij scz in quo q[ui]s debeat pueniri. dixi. l. si. a. nō cōpe. iudi.

Forus
Forum

De libelli oblatione

Rei ad iudicia vocati si non declinant forum: petunt sibi edi libellum: ut sciāt
quid et qualiter petat: et super quo debeant respondere ideo de hoc: de materia.
habet. ii. q. viii. p. to. et lxxi. dis. maximianus. Et est libellus s[ecundum] glo. hic qdam
scriptura in qua p[ro]tinetur res q[ui]petit: et causa petendi: et nomen actoris et rei. Et
dicit hos. Quis: qd coram quo: quo iure petat. et a quo. Recte e[st] cōposit[us] quisq[ue]
libellus habet. de quo Spe. de lib. p[ro]p[ter] h. i. in p[ri]m. ubi dicit q[ui] scriptura agē
tis questionem continens et futuram actōem dep[re]hens: vel s[ecundum] Ly. in aut. offera
tur. l. de litis p[ro]f. Est breuis scriptura claram cōtinens intentionem actoris
vel accusatoris.

Libellus

De mutuis petitionibus

Plerumq[ue] libelli porrigunt ab utraq[ue] parte: et sunt hinc inde mutue petiti
ones et dubitatur de modo et practica procedendi: ideo de hoc. de materia. iij. q.
viii: cuius in agendo Et est mutua petitio: puenitio ex parte actoris: et reconuen
tio ex p[ar]te rei. Hā reconuentio est secunda puenitio. sunt ergo due petitiones.

Mutua peti.

De litis contestatione

Litis p[ro]testatio fit per petitionem in iure p[ro]positam et responssionem secutam.
et sine ea p[ro]cessus est nullus. j. c. i. et dicit litis p[ro]f. quasi confirmatio vel compro
batio aut assertio litis. de materia. iij. q. iiii. offeratur: et repetitur in sex. vi. doc.
infra. c. i. post glo. ij.

Litis p[ro]testa.

Ut lite nō contestata non pcedatur ad receptōem testium neq[ue] ad p[ro]finitiuam sententiam

Regulariter lite nō p[ro]f. non debēt testes recipi: vel ad p[ro]finitiuam sententia
am p[ro]f. fall. in casibus no. infra. c. fi. p. glo.

De iuramento calumnię

**Iuramentum
calumnie**

Actione edita et lites ptes. succedit ex ordine iuramentū calūnie. *l. c. pe.* Et hoc iuramentū est de calūnia. scz vitāda in causis. Sicut exponitur illud vniūquosqz habeat suam ppter fornicatōem scz deuitandā. *xx. di. uer. in fi. vi. in. c. j. e. ii. li. vi. z Spe. e. n. post pñ. dixi. L. e. ti. aliquid*

De dilationibus

Dilatio

Lepto iudicio solent litigantes dilationes: id est inducias petere quādoqz ad pōsitiones: quandoqz ad pbatōnes faciendas. ideo de hoc de materia habetur *ij. q. ij. z. vii. q. ij. p. to. dixi. ff. de ser. j.*

De ferijs

De hoc dixi. *ff. e. ti.*

De ordine cognitionum

Propositis questionibus litigantiū solet qñqz dñbstarī quo ordine de his sit cognoscendū ideo *z. c. de materia. ii. q. ij. z. iii. q. j. nec superfluit p. ti. s. de mu. pe.* quia ibi pncipaliter tractat an reus possit recouenire actorem z coram q̄ ius dice z an q̄ in vna causa seruatū sit seruandū in alia Et si q̄d de ordinis cognitōis one ibi dicit illud est incidenter Sed hic tractatur pncipaliter quo ordine de ipis cognoscatur. *dixi. L. e. ti. aliquid*

De causa possessionis z proprietatis

Causa p̄rietatis. z possessōis: ab eodē vel diuersis deducte in iudiciū: habent certū ordinem deducēdi: cognoscēdi z diffiniēdi: idē de his

De restitutione spoliatorum

Causa restitutiōis possessōria est. ideo eo ordine p̄pōi z discussi pōt: quo o alie possessōrie. z tractat hic an spoliatus sit indistincte restituentus

De dolo et contumacia

De p̄ma pte dixi. *ff. de dol. de p̄tumacla aut dixi. ff. ex qui. cau. in poss. eatur ad materiā fa. iii. q. ix. z. iii. q. v. z. v. q. ii. z. iii. p. to. xi. q. iii. certum vbi habetur tres modi cōtumacie: repetitur in ser. z clem.*

De eo qui mittitur in possessionē cā rei seruāde

Licet in rubro dñtarat fiat mentio de poss. rei seruande causa: tñ in nigro tractat etiam de interpositione secundi decreti p qd transferē vera possessio. *j. c. j. dixi. ff. ex qui. cau. in poss. z in ti. d. bo. auc. iudi. poss.*

De sequestratione possessionū et fructuum

Dixi de hoc. *L. e. ti.*

De confessis

Confessio

Quia p̄ p̄fessionē aduerse p̄tis releuat litigans ab onere p̄bandi: cum cōfessio nō sit p̄prie p̄batio: sed p̄bationis releuatio: qz vbi adest confessio non est necessaria p̄batio: ideo añ ti. de pb. ponit. de hoc dixi: *ff. e. ti.*

De probationibus

Ubi deficit p̄fessio: necessaria puenit ad p̄batōem. de q̄ hic. *ff. e. ti.*

De testibus et attestacionibus

Post p̄batōem in genere: incipit per spēs tractare que plures sunt vt no. in

Secretarium

c. cū ad sedem. s. de ref. spo. dixi. ff. e. ti. Et ponitur rubr in plurali qz regulariter in qualibet causa duo testes exiguntur. j. e. licet. j. r. ii. De attestationibus sūt dicit: quia est tractatus de p. se: vt patet in. c. in causis r. c. p. sentū r. c. cū causam cū similibus: de quo Jo. an. in rubro de hōi: Et dictum testis qñqz appellatur attestatio: quādoqz depositio dic. c. cum causam.

Attestatio

De testibus cogendis

Officium testū sū publicū est. ff. de tes. Inn. in. c. mil. yl. de elec. r. ad il. sud inter dū inuiti cōpellunt iō de hoc Regula rubri ponit l. c. puenit. l. j. e.

De fide instrumentorum

Dixi. ff. e. ti.

De presumptionibus

Presumptiones qñqz plene pbant: vt violente: quandoqz semiplenā pbationem faciunt qñqz alias pbationes adiuuant: de materia no. in. c. tertio loco. supra de pba. r. no. l. di. ferrum: dixi. ff. de pb.

Presumptio

De iurciurando

In defectū pbationis recurrit ad iuramentū. j. c. si. r. s. de pcur. ex insinuatione: Est enī iuramentum maximū litiū expediendarū remediū. ff. e. l. i. r. omnis cōtrouersie finis. e. r. si pps. j. e. Ad materia vi. glo. xx. q. i. in sum. vbi ponit qd sit iuramentum: qd iurare: qd cā institutōis rē. dixi. ff. e. ti.

Iuramentū

De exceptionibus

Fundata intentōe actoris reus opponit pemptoriam: vel cōtra pbationē actoris excipit ideo rē. dixi. ff. e. ti. de hoc

De prescriptionibus

Quid sit pscriptio. vi. bo. glo. vi. q. iii. i. sum. dixi. ff. de excep. r. ff. de vsu. cap. r. l. de vsu. trans.

De sententiā et re iudicata

Ad sententiā q̄ finem litibus imponunt veniamus: qz vero lata snā si nō appellatur ab ipsa: sumit nomē rei iudicate: ideo de re iudicata submitit: Et sic striete loquendo: dē snā cum adest facultas appellandi: cum vō nō subest remediū retractiū: appellat res iudicata: large tamen pōt etiam ante dici res iudicata. l. litigatoribus. l. de app. de hoc dixi. ff. e. ti.

Sententiā
Res iudicata

De appellationibus. recusationibus: r. relationibus

Appellatio impedit effectū rei iudicate: r. est remediū ptra snā: ideo s̄ hoc et qz appellatio: recusatio: r. relatio: eque pueniunt i iurisdicōe suspendenda. iō de his simul dicit De pma parte est glo. ii. q. vi. i. sum. dixi. ff. e. ti. De relatione dic vt le. r. no. l. c. intimasti. j. e. dixi. l. de rela. De recusatione vi. glo. l. c. quotiens. ii. q. vi. no. in. c. cum speciali. j. e.

Appellatio

De clericis peregrinantibus

Peregrinantes i multis gaudent pūlegio appellantiū: itellige de peregrinantibus ad sedem apostolicam vt dē. j. in. c. j. r. itelligitur etiam i alijs accedētibz ad sedē aplicam alia causa q̄ peregrinatōis vt ibi dicitur.

Peregrinā.

De confirmatione vtili vel inutili
**Sententia p̄cessus iudicialis qūq; p̄firmat p̄ superiorem ⁊ possit dubitari de
 validitate vel invaliditate p̄firmationis. merito hic ti. subiungit.**

Liber Tertius

De vita et honestate clericorum

Vita
 honestas

Quoniam clerici debent a strepitu iudiciorū ⁊ de
 quo. s. li. pr. esse quieti. c. j. de iudico. ⁊ vita ⁊ honestate fulge
 re. xvi. q. j. sic viue. ideo de hoc ⁊ dic q; verbū vita cōcernit neces
 saria ad victū clericorū. ff. de x. sig. l. verbo victus. Verbum hone
 statis cōcernit clericū respectu mox. s. materia. habet. xliij. dis. his
 igitur. ⁊ s. clerici cum. iiii. c. se. ⁊. xl. xli. ⁊. xliii. dis. p. to. repetit in lex. ⁊ clem.

De cohabitatione clericorum ⁊ mulierum

**Vita clericorū p̄ fornicatione et cohabitatione mulierū reddit de fornicatione suspa
 ctat ideo qualis habitatio sit p̄missa ⁊ q; p̄hibita hic tractat. vi. pul. tex. Jeroni.
 xxxij. dis. hospicioli. de hoc etiā in. c. volum⁹. ⁊. c. cū omnibus. lxxxi. dis.**

De clericis coniugatis

**Quis clericus habitat cū mulieribus sine figura matrimonij. de quo. s. ti. j.
 qūq; cōtracto matrimonio de quo hoc ti. quia poterat dubitari nunq; clerici cō
 iugati possint tenere bñficia: ⁊ gaudere p̄uilegio clericali. Et differt hic ti. ab eo
 j. qui cle. vel vo. quia ibi p̄ncipaliter tractatur de validitate matrimonij p̄ cleri
 cū cōtracti. hic p̄ncipaliter tractat vtrum clerici p̄iugati possint tenere bñficia
 vel non. Item an gaudeant p̄uilegio clericali. ⁊ an teneantur deferre tonsurā. et
 incidenter tractat de validitate matrimonij. Repetent in lex. de materia. xxxij.
 dis. si qui vero. ⁊. xij. q. j. quia tua.**

De clericis non residentibus in ecclesia vel prebēda

**Sicut clerici beneficijs p̄uantur p̄ mulierum fornicatione vt. s. duob⁹ ti. j. Ita ⁊ re
 mouentur p̄pter nō residentiam in beneficijs. de hoc. xxi. q. i. c. i. lxx. dis. sanctorū
 lxxi. dis. c. clericos. xci. dis. eleutherius.**

De prebendis et dignitatibus

Prebenda
 Canonica
 Dignitas

**Clerici non p̄nt honeste viuere nisi habeant p̄bendas vnde vite nec essaria p̄
 cipiant. j. e. cum. fm. ⁊. xciii. dis. diaconi. sibi mendicat infelix in plateis cleric⁹
 ⁊ c. Et est prebenda ius percipiendi fructus ecclesiasticos pueniens ex institutio
 ne ⁊ officio. quia ex quo quis facit officium debet percipere beneficiū. c. si. de res. ri
 pti. li. vi. Canonica autē est ius q; puenit ex electione vel receptione in fratrem. et
 cum. de p̄sti. vbi de hoc per glo. ⁊. j. e. cū iam dudum. ⁊ in. c. dilecto. Dignitas
 autē quid sit: ⁊ in quo differt a p̄sonatu ⁊ officio. tractatur. j. c. de multa. ⁊ multis
 modis dicitur dignitas. vt est glo. s. ti. pr. c. quia non.**

De clerico egrotante vel debilitato

Hic tractatur nunquid egrotantibus clericis sint preuentus ecclesie ⁊ bñficioz

Secretarium

subtrahendi .et respondetur q̄ nō .ne afflictio addatur afflictis .vij .qj . cum per
cussio cum duobus sequentibus . Et quomodo existentibus in dignitate detur co
adiutor et de eius officio . j . c . fi .

De institutionibus

¶ Parum esset conferre prebendas nisi sequeretur institutio ideo de hoc . Insti
tuere autē est ius canonicum id est legitimū in ecclesia vel ecclesiastico beneficio
tribuere . j . c . c . auctoritate et spectat iure cōmuni . ad ep̄m xvj . q . vij . cap . nullus
omnino . de here . cum eximuncto in fi . et sumitur institutio p̄ inuestitura . ca . ad
hec . de off . archi . et . j . e . cum venisset . de hoc . glo . in regula . j . de reg . in . li . vj .
vbi ponitur que ad institutionē requirantur . Differentia inter collationes . pres
entationem . et institutionem vi . de p̄ben . cum in illis . h̄ cū autē . li . vj . Et secun
das d̄y . institutio . est alicuius beneficii verbalis collatio . Inuestit . ra autem ē
institutionis vel collationis confirmatio vel declaratio . Missio autem in possessio
nem est institutionis vel inuestitue executio

Instituere .

Inuestitura .
Missio i pos .

De concessione prebende et ecclesie non vacantis

¶ Sepe prebende et dignitates conferuntur seu promittuntur ante q̄ vacent . Et
quandoq̄ ipse vacantes nō conferuntur sed remanēt diu vacantes Ideo hic pro
uideat tā circa p̄missiones nō vacantiū . q̄ circa negligentia in cōferēdo vacantiā .

De sede vacante aliquid innouetur .

¶ Circa institutiones et collationes potuit dubitari . an sede vacante capitulum
succedat in collatione beneficiorū . ideo ponit̄ hec rubrica . q̄ negativē loquit̄ . et
ponit orationem perfectā . et ex ea potest argui . q̄ nihil possit innouari sede vac
in prejudiciū ipsius sedis . nisi iure expresse caueatur . valet em̄ ar . a rubro iuxta
ea q̄ no . doc . s . in . pb . et ang . insti . in . pb . et no . glo . L . ne fide . do . den . sup . rub .
et ibi Bar . et . L . etiam ob chiro . sup . rub .

De his que fiunt a prelato sine consensu capituli .

¶ Prelatus sine consensu capituli instituere vel destituere v̄ alia negotia eccle
sie tractare non debet . j . c . nouit . ratio quia prelatus et canonici sunt vnium cor
pus vicū et representati in singulis de corpore . et quia canonici dicuntur fra
tres ep̄i sicut cardinales fratres pape . de off . le . c . j . li . vj . vi . glo . xcv . dist . esto
subiectus et in . c . graue de cri . fal .

De his que fiunt a maiore parte capituli .

¶ Nō de his que fiunt a prelato et capitulo . Quia quedā pertinent ad capitu
lū tantū in quibus peragendis sepe discordant . et dubitari potest quid iuris . r̄do
de hoc . Et disponitur hic q̄ ordinatio maioris partis capituli . per p̄radictionē
et appellationem minoris partis nihil rationale opponentis . non debet impe
diri . infra . cap . j .

Ut ecclesiastica beneficia sine diminutione conferant̄ .

¶ Dec rubrica integrā orationē habet . et t̄m continet in se quantum in nigro tra
ctatur . et se ipsam cum nigro summat .

℞

De rebus ecclesie alienandis vel non.

De hoc dixi in aut. de nō alie. ecc. re. coll. ij.

De precarijs.

Quia precarie sunt qdā species alienationis ideo de hoc. dixi. ff. e. ti.

De comodato.

Comodati

Contractus comodati similis est precario qz vter qz sit gratia recipientis tantū regulariter. licz comodati quicqz fiat grā pcedētis vel vtriusqz. vt no. l. si. q. mo. re. p. tra. ob. §. item is cui. de hoc. fatis. ff. e. ti. dixi.

De deposito

Iste tractus gratia cōcedentis fit. dixi. ff. e. ti.

De emptione et venditione.

Iste tractus fit gratia vtriusqz et transfert etiam possessionē si venditor erat dominus. de hoc. ff. e. ti.

De locato et conducto.

Locatio

Locatio magnam similitudinem et vicinitatem habet cū venditione. Adeo qz in quibusdam casibus pbabiliter dubitatur an sit locatio vel emptio. l. j. ff. e. z. ibi dixi. Et modum clare discernendi locationē a venditione ponit Bar. in. l. cotē. §. qui maximos. ff. de publi.

De rerum permutatione.

Permutatio.

Emptioni prima est pmutatio vt dixi. ff. de p. tra. emp. et est hoc nomē pmutatiōnis multum generale nā puenit omnib⁹ rebus que inter hominum manus versantur et ppter hoc non habet nomē speciale sed mansit in suo genere quia plura sunt. rē. l. natura. ff. de p̄scri p. ver. dixi. ff. e. ti.

De feudis.

Per infeudationem transfertur vtile dominiū in vasallum: directo manente apud dominum et sic est quedam spēs alienationis. ff. de v. sig. l. alienationis de materia dixi in vsu. seu. circa prin.

De pignoribus et alijs cautionibus.

Cautio:

Hec rubrica loquitur in plurali. et alijs cautionibus. quia multiplex est cautio vltra pignoratā. quedā simplex vt nuda pmissio. quedā iuratoria. quedam fideiussoria. de his in. c. p. tuas de. do. post. diuoz. r. in. c. si. j. c. appellacione tñ cautio in dubio intelligimus §. nuda et simplici. l. sanctimus. l. de ver. sig. de materia dixi. ff. de pig. act. et. ff. e. ti.

De fideiussoribus.

De hoc dixi. ff. e. ti.

De solutionibus.

Solutione eius qd debet tollit omnis obligatio. rē. dixi. ff. e. ti.

Secretarium

De donationibus.

Ita est tractatus gratuitus. dixi de hoc. ff. e. ti.

De peculio clericorum.

Peculium capitur multis modis vt dixi. ff. de pecu. et qd ad ppositus dicitur patrimonium clericorū. dicitur peculū qñ pna pecunia. de hoc. f. q. ij. in. c. totū

De testamentis et vltimis voluntatibus.

Licet testamentū large cōprehendat in se vltimā voluntatē et ecōtra. tamen auctor ad maiorē declarationem posuit vtrūq; scdm Jo. an. vel potest dici qd testamentū pprie sumitur p iusta sententia nre voluntatis de eo qd qñ post mortem suam fieri vult. rē. Sed vltime voluntates dicantur alie q non cum institutione heredis aut tanta solemnitate sunt vt est codicillus. donatio cā mortis. r mortis causa capio. rē. dixi. ff. e. ti. de hoc.

Testamentū.
Vltia volun.

De successione ab intestato.

De hoc dixi. ff. si tab. tes. null. exta. et ti. se. r in. ti. quis. or. in bo. pos.

De sepulturis.

Omnes morimur et sicut aqua dilabimur sup terram. ij. regum. xiiij. et in. c. in ecclesiastico xij. q. ij. ideo post bona defunctorū q donolui debeant. videndū quorsum corpora referent. Est aut sepultura scdm Jo. an. dicitur quasi particio. cure in ecclesiastico cimiterio corpus catholici reqesct. hoc pbatur xij. q. ij. aurum et vi. tex. cum glo. in. c. cū granta xij. q. ij. vbi. vi. etiā glo. in summa.

Sepultura

De parrochijs et alienis parrochianis.

Parrochia scdm Jo. an. est locus in q degit popul⁹ alicui ecclesie deputat⁹ certis limitibus constitutus. dicta parrochia. a parrochi qd est largitio qz ibi largiuntur ecclesiastica sacramenta. vel scdm Jo. an. dicitur quasi particio. cure nam cura populi partita fuit inter ecclesias parrochiales. c. f. de cap. mo. d hoc xij. q. f. c. f. et. lxxx. dis. c. j. et. ij. et. xcix. dis. c. j.

Parrochia

De decimis. primitijs. et oblationibus.

Decime. p̄micie. r oblatiōes sūt diure prochiali. Lxx. xxij. decias r p̄micias nō tardabis offerre. et leni. xxvij. de utro. xij. r. ij. pars. xxij. Hume. iij. c. tex Hiero. xvj. q. f. reuertimino Aug. xvi. q. ij. decie. r. q. vii. maiores. Amb. xvi. q. vii. q. c. Grego. d. p. dis. v. qdragesima i. fi. Et habet i p̄cil. gnali i. c. maioris. ij. xvi. q. vii. r i c. cupietes de pe. Et dicitur decie. qz nō nona. neq; vndecima ps s; decia vāda est. p̄micie aut frugū. i. p̄me portiones nouaz frugū. r vtruz tales sint in p̄cepto sicut decie habet p glo. fi. r doc. j. c. j. Oblatiōes aut dicuntur qe laici hodie faciunt clericis. de qb⁹ in. c. ois xpian⁹ de. p. dis. j. r i. c. cū int vos de d. sig. r. c. cū cā. r x. q. j. de his. r. c. antiqs. r bo. glo. xc. dis. cleric⁹. r. xvi. q. f. statumimus. r. xiii. q. ii. q oblationes. r. xxxii. dis. preter.

Decima

Primitie.
Oblationes

De regularibus et trāseūtibus ad religionē.

Virorum ecclesiasticorū duo sunt genera. clericorū seculariū. r religiozorū.

R 3

Regularis.

viso de primo. subiicitur de secundo. Et dicitur regularis scdm Jo. an. a regula. et multipliciter capitur vt no. glo. sup rub. de reg. iur. li. vj. sed quantum ad ppositum dicitur a rectitudine vincendi. Et ille dicitur pprie habere regulam qd pfecta tria substantialia cuiuslibet approbata religionis. videlicet paupertate. castitate. et obedientiam. c. cu ad monasterium. j. de sta. re. Religionis autem vocabulum hic capitur stricte comprehendens solum illos qui p professionem subiecerunt se abbatis imperio scdm Jo an.

Religio.

De conuersione conjugatorum.

Conuersio.

Coniugati aliqui conuertunt et intrant monasterium et dubitari posset de eorum ingressu vel conuersione id est religioe an valerent. ideo d hoc. de materia. xxxij. q. v. et. xxvij. q. ij. c. sunt qui. cum. ix. c. se. j. de rap. c. pe.

De conuersione infidelium.

Superior titulus tractat de conuersione conjugatorum ad religionem. hic subiicitur de eorum conuersione ad fidem de materia. xxvij. q. j. et. ij. et. xxxij. q. viij. c. vno.

De voto et voti redemptione.

Posit de voto in genere. et ipsius voti redemptione. id est liberatione. de materia. xxvij. q. j. p. to. xxxij. q. j. c. si. repetitur in sex. et delem. de si. instru. ci. q. sup.

De statu monachorum et canonicorum regularium.

Conuersi ad religionem vel vouentes ingredi efficiunt vt plurimum monachi vel canonici regulares. ideo hic subiicitur de eorum statu. id est vita et habitu.

De religiosis domibus.

De statu regularium et quibus subiiciantur. s. dixit. nisi de eorum domibus et ecclesiis et quibus sunt subiecte. de materia habet. xj. q. j. p. to. xvj. q. vij. omnes basilice. cu se. xvij. q. ij. quidam. cu se. dixi aliquid. L. de. ept. et. de.

De capellis monachorum et aliorum religiosorum.

Hic tractatur in specie de domibus religiosis seu capellis monachorum. et.

De iure patronatus.

Patronus.

Patronus multis modis dicitur in iure. quicquid aduocatus respectu cause. l. rem non nouam. §. patroni. L. de iudi. xv. q. ij. Item dicitur patronus respectu serui. vt in to. ti. ff. de iur. pa. et de istis patronis non tractatur hic. Item dicitur patronus qui construxit vel dotauit seu fundauit ecclesiam. Et dicitur patronus quia sicut pater producit filium de non esse ad eum. Ita patronus ecclesiam deducit ad esse. et sic capitur hic. Et dicitur ius patronatus scdm Jo. an. ius honorificum. et onerosum. et utile alicui competens in ecclesia pro eo qd diocesani consensu ecclesiam construxit. fundauit vel dotauit ipse vel is a quo causam habuit. Quid debeatur patrono dixi. ff. de iur. pa.

Ius patronatus

De censibus et exactionibus. et procuratoribus.

De censibus dixi. ff. e. ti. Exaccio autem est tributum quoddam vel pensio que ex

Secretalium

tra ordinem erigitur. de quib⁹ in. c. inouam⁹. j. e. et in. c. ea. q. Procuratio. aut
est solutio ex p^{er}far^u p^{er} uisitatores factay. de quo in. c. cu^m apostolus. j. e. et in. c. for^{is} Procuratio
pire. et c. quinto. et c. cu^m olim. et c. pcuraciones.

De consecratione ecclesie vel altaris.

Ecclēsia anteq^{uam} p^{ro}secratur non appellatur pprie ecclēia. sed basilica. post cōse-
crationē assumit nomen ecclēsie. Sicut electus in ep̄m qui post consecrationem
assumit nomen ep̄i. de quo bo. glo. cum tex. de reli. do. c. j. et dicit ecclēsia: lati-
ne idem q^{uod} cētus. palium. centio. p^{ro}gregatio. quia in eā omnes publice conuocā-
tur. Templum vero iudeoz olim appellabatur. hodie sinagoga id est coadunatio
Basilica aut dicitur quasi regū habitaculū a basileo id est rege.

Ecclesia.
Basilica.
Templum

De celebratione missarum. et sacramen- to eucharistie. et diuinis offitijs.

Quia in ecclesia p^{ro}secrata misse celebrant et alia diuina officia dicunt Et dicit
sacramentū eucharistie id est bone gratie venerabile corpus dñicū q^{uod} nihil mai⁹
in sacrificiis eē p^{ro}. s. p. vii. ii. nihil. de cui⁹ laudibus et p^{ro}comis amplissimis: atq^{ue}
p^{ro}gatiuis p^{ro}cipuis. est optim⁹ tex. in clem. vna. de reli. et ve. sanc.

Sacramentus
eucharistie

De baptismo et eius effectu.

Baptismus est sacramentū valde necessariū sine quo nemo potest saluari. j.
e. maiores. de p. vii. iii. firmissime. Et producit tres effectus. remittit culpam
vitae damnationis periculū. et aperit regnum celeste. j. e. maiores. vi. glo. de p.
vi. iiii. c. ii. et bo. glo. e. vii. c. j. vbi dicitur quid sit baptismus. vnde dicitur. et
per que verba fuerit institutus. et de eius effectu.

Baptismus.

De presbitero non baptisato.

Sepe p^{ro}movent aliqui nō baptisati: in quib⁹ ex defectu sacramenti baptismi
impedit impressio characteris alioz sacramentoz. q^{uia} vbi non est baptismus ibi
non est validum aliquod aliud sacramentum in quo un^{de} p^{ro}mitur character. et hoc
quia baptisatus est ianua alioz sacramentoz. j. c. fi.

De custodia eucharistie: chrisimatis et alioz sacramētoz

Qualiter eucharistia p^{ro}secratur s. dixit: nūc de ipius custodia. Et q^{uia} in bap-
tismate vtimur chrisimate vt in. c. i. de sacra. vñcti. ideo de hoc. et generaliter s
custodia omniū alioz sacramentozum.

De reliquijs et veneratione sanctorum.

Quō venerandi sunt sancti et eoz reliquie hic ponit. et q^{uod} debeant p^{ro}cedere
canonizationem alicuius sancti et ponit glo. in. c. i. c. ti. li. vi. et qua venerationis
sint sancti honorandi ponit in. c. fi. canonici. s. fi. de off. or. e. li.

De obseruatione ieiuniorum.

Propter venerationē et deuotionē idicta sunt ieiunia ab ecclēia. Et s^{ecundum} Inn. Ieiunium
est triplex ieiunium. p^{ri}mū abstinentie cuiuslibet rei edibilis s^{ecundum} ppriā volūtatē et
non s^{ecundum} factum ecclēsie. et sic is qui abstinet ab aliquo cibo placito potest dicit

Ieiunium

ieiunator dictum ieiunium a quodam intestino sic vocato quod ut plerumque est vacuū: unde de ad similitudinem illius intestini dicitur illud ieiunium, propter abstinentiam et evacuatiōem: Secundum ieiunium est cum quis abstinet a rebus humectantibus: comedendo siccā dumtaxat ut panem et nuceas: et sic. Tertium est abstinentia a cibis secundum ordinatiōem seu consuetudinē ecclesie, et sic capit hic. Et sic in effectu dicitur ieiunium afflictio carnis ex abstinentia ciborum pueniens etc.

De purificatione post partum

Purificatio

Ob reuerentiā ecclesiarum indictū erat ex lege moysayca ne mulier post partum statim ingrederetur ecclesiam: sed expectaret purificationem suam quod est purgationem que qualis sit hic habet. et aliquid. v. dist. c. ad eius

De ecclesijs edificandis vel reparandis

Ecclesie consecrate quibus ruunt et sic reparatione indigent: quibus non ex necessitate de nouo edificari debent. Immo ad decus ecclesie prius reparare eam vel nouiter edificare: ideo de hoc.

De immunitate ecclesie

Immunitas

Cimiterium

Ecclesia cum suo ambitu seu cimiterio et suis rebus premi non debet oneribus quibus res laicorum premunt: ideo de immunitate: id est libertate eorum dicitur Et dicitur ecclesie immunes sunt in fine extra mura seu officia. Ita nunc triplex est diuisio. ut dicitur. ff. de mu. et ho. unde ecclesie dicuntur habere immunitatem scilicet ab oneribus et officiis secularibus. Quid sit ecclesia dixi. s. de con. ecc. Quid sit cimiterium habet. xii. q. ij. auri. et xvii. q. iiii. sicut antiquitus. et c. quisquis. et dicitur cimiterium quia cinis mortuorum ibi tegitur: de hoc de sepul. c. ij. et pe.

Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant

Seculare negotium tribus modis dici potest. primo quilibet actus secularium rerum. pone exempla. ff. c. j. a quibus actibus turpibus abstinentia est Secundo dicitur negotium secularis iudicium: de rebus secularibus: quod clericis non licet nisi inter clericos tantum. xi. q. j. s. ex his. Tertio dicitur quod sit inter seculares homines: quod etiam non licet clericis nisi de his que pertinent ad iudicium ecclesie puta de decimis: de iure patris. et si de iudi. quanto. p. hoc glo. summe. xxi. q. iii. vbi de hac materia.

Liber Quartus

De sponsalibus et matrimonijs

Matrimonium

Quid sint sponsalia et unde dicantur dixi. ff. c. i. Matrimonium autem quod sit: unde dicatur. vbi fuit institutum: pro quibus sint eius cause instituende: et de impedimentis ipsius: et multis alijs est hoc glo. xxvii. q. i. in sum. dixi aliquid. ff. de ritu. nup.

De desponsatione impuberum

Ad sponsalia contrahenda certa etas determinata est de iure: scilicet pubertatis que in masculo est in. xlii. an. in puella in. xij. insti. de nup. s. i. et qui mo. in. fi. circa principium. et j. c. c. puberes. vbi tractatur de etate habili ad sponsalia: de materia

Secretarium

xxx. q. ii. r. xx. q. i. c. i. repetitur in sex.

De clandestina desponsatione

Quandoque puelle seducunt et inducunt ad contrahendum clam parentibus et quod de tali matrimonio posset dubitari: ideo de clandestina desponsatione dicitur in occultum locum destinatum. De materia xxx. q. v. r. iii. q. iiii. c. sanguineorum

De sponsa duorum

Quisquis contrahit successive bina sponsalia cum diuersis mulieribus vel e contra mulier cum diuersis viris: et posset dubitari quod pualeant. ideo de hoc

De conditionibus apposis in desponsatione et matrimonio vel in alijs contractibus

Quandoque sponsalia contrahunt pure. vt. s. quandoque sub conditione: ideo de hoc et quod conditio apponitur potest non solum in matrimonio: sed etiam in alijs contractibus. ideo subnectit hic de conditionibus apposis etiam in alijs contractibus. Et est conditio que tam adiectio posita vel subintellecta in dispositione suspendens vel resoluens ipsam dispositionem: et differt a modo. vt. j. c. si. p. glo. et satis viri. ff. de pdi. et de.

Conditio.

Qui clerici vel vouentes matrimonium contrahere possunt

Ista rubrica nihil ponit dispositiue: sed procedit interrogatiue. scilicet qui clerici vel vouentes. Et dicitur quod clerici in minoribus licite contrahunt matrimonium. Si vero sunt in sacris non possunt contrahere: et si contraxerint. est nullum. c. vno de vo. li. vi. et. s. d. de. co. q. si. p. to. ubi dicitur differentiam inter illum. et hunc.

De eo qui duxit in matrimonium quem polluit per adulterium

Subiit de alio impedimento quod causatur ex adulterio vel ex machinatione in mortem coniugis. vt. j. c. j.

De coniugio leprosozum.

Morbis lepre supueniens dissoluit sponsalia de futuro. c. quemadmodum de. iniur. r. c. lras. j. c. s. non matrimonium nec matrimonij effectum. j. c. j. r. ij.

De coniugio seruorum.

Licet seruus contradicendo domino contrahere potest matrimonium. et propter hoc non liberatur a seruitute domino debitis. j. c. j. tunc quoniam libera ignorant cum domino vel contra contrahit: separatur matrimonium nisi postea de hoc sciens conuictus admiserit. j. c. ij.

De natis ex libero ventre.

Partus sequitur ventrem in fili. de iurgen. s. j. et natus ex libero ventre. id est liber ventris matris libera: iudicandus est liber: non seruus uti hic.

Liber ventris

De cognatione spiritali.

Spiritalis cognatio proprie oritur quod ad impediendum et dirimendum matrimonium per contractum ex duobus sacramentis scilicet baptismatis et confirmationis ut circa tex. i. c.

Spiritalis cognatio.

T 4

Cathecismus ff. 7. e. ti. li. vi. *Ex cathecismo aut id est instructione q̄ fit aū baptismū orit̄ impedis-
mentū. s; nō dirimit. vt in. c. p̄ cathecismum. e. ti. li. vi. Et est cognatio spirital̄
quoddā vinculū pueniens ex eo q̄ quis aliquē baptisauerit v̄ confirmauerit: seu
baptisatū leuauerit seu tenuerit in baptismo vel confirmatione seu confirmatione. Et
appellat̄ ista cognatio spūalis q̄nq; cōp̄ritas respectu leuati seu baptisati et le-
uanti seu baptisatis. Quis cōpateritas respectu parentū leuati seu baptisati
et leuatis seu baptisantis. qz isti sunt simul parētes baptisati. vñ carnaliter ali⁹
spūaliter. Quis dicit fraternitas respectu leuati seu baptisati. et filiorū leuatis seu
baptisantis. qz inter se sunt fratres spūaliter: Nec extendit̄ ista cognatio ad nepo-
tes. Et xx. p̄sonas q̄ pbidentur p̄ hāc cognationē spūalē ponit: Jo an. in summa
la sua. sup̄ q̄rto decre. et in glo. c. vii. e. ti. li. vi. in nouel.*

De cognatione legali

Adoptio. *Adoptio est quedā p̄p̄n̄tas legalis id est a lege inducta p̄ q̄ quis efficitur
filius. vel nepos. vel affinis. q̄ ex natura nō est. de hoc dixi. ff. de adop.*

De eo qui cognouit consanguineam vxoris sue

*Ex copula habita cū cōsanguinea vxoris orit̄ affinitatis cognatio. q̄ non diri-
mit matrimonii prius cōtractū. Sed soluit spūalia de futuro. Itē p̄riuat facult̄
tate p̄rahendi matrimonii et ex actione debiti in vxore habita.*

De consanguinitate et affinitate

Quid sit affinitas et p̄sanguinitas dixi. ff. de gra.

De frigidis et maleficiatis et impotentia coeundi

Maleficiatus.
Impotens *Hec rubrica tres habet p̄tes. tractat enim de frigidis. id est de his q̄ ex defectu
naturalis caloris coire nō p̄nt. Et de maleficiatis id est p̄ maleficas et in cōtari-
ces a coitu retardatis aut inhabilitatis. Et de ipotentia coeundi. q̄ multiplex eē p̄
vt si vir ē seer⁹ vel caret virilib⁹. v̄ habeat nodosam virgā: de q̄ in. c. ii. j. c.*

De matrimonio contracto p̄tra interdicitū ecclesie

*Interdicitum ecclesie id est p̄hibitio super matrimonio p̄rahendo. q̄nq; im-
pedit ipsum matrimonii. q̄nq; impedit et dirimit. de materia. vi. q. no. glo. in
c. tua de spon. du.*

Qui filij sint legitimi

*Sepe filii nascuntur ex matrimonio contracto contra impedimenta ecclesie.
et dubitari potest an et q̄nq; sint legitimi. ideo d̄ hoc. vi. c. t̄ta. j. c. vbi est claus
totius. ti. dixi aliqd̄ in aut. q̄ mo. nan. ff. le. coll. vii. de n̄st̄ria. xxvij. dis. viduam
xv. q. vj. nō nup. xxx. q. iij. dicat. r. xxvij. q. vii. c. fi.*

Qui matrimonium accusare possunt et contra illud testificari.

*Ista rubrica duas partes habet. tractat enim qui sint accusatores idonei. In
quo distinguit̄ an agatur ad separationem thori: vt tunc soli cōiuges admittant̄
Ad ad separationē vinculi p̄ugalis. nam tunc omnes admittunt̄. Se d̄o tractat.*

Decretalium

qui testes sint idonei contra matrimonium: et dicit Inno. q. quisq. ad accusationem matrimonij est idoneus testis.

De diuoritijs

Diuortium fit dupliciter primo qd ad subam viculi matrimonialis. vt qñq. separati matrimonij ppter impedimentū ppetuū. Quñq. fit quo ad thoz et mutuanam seruitutem. vt ppter adulterium coniugum: quid sit diuortium dixi. ff. e. ti.

De donationibus inter virum et uxorem Et dote post diuortium restituenda

De pma pte dixi. ff. e. ti. De secunda dixi. ff. so. ma. z. ff. de iure. do.

De secundis nuptijs

Dixi. l. e. ti.

Liber Quintus

De accusationib⁹ et inquisitionib⁹ et denunciationibus

Tractaturus auctor de criminibus et eorum penis: quia super eis quandoq. proceditur per accusatōem quandoq. per inquisitionem: quandoq. per denunciatōem. id ē his dicit. dixi. ff. e. ti.

De calumniatoribus

De hoc dixi. ff. e. ti. z. ff. ad turpil. vj. bo. tex. ij. q. f. notandū. z. ff. de pna.

De Symonia

Inter cetera crimina symonia obtinet primū locum. nam cetera respectu huius pro nibilo reputant. j. q. vl. c. fi. Et est symonia voluntas stultosa vel cupiditas emendi vel vendendi aliquid spūalis: vel spūali annexum de quo: z. vnde vicas. quod modis contrahatur: z. quis admittitur ad accusandum vel testificandum vt. glo. j. q. f. in sum z. glo. se.

Ne prelati vices suas vel ecclesias sub annuo censu concedant

Ista est species symonie. z. est titulus satis clarus quia negatiuus et totam orationem continet.

De magistris et ne quid exigatur p licētia docendi

Hic submittit de qbusdā habentib⁹ instar spūalium. vt de mgris z licētia docendi. z. est satis clarus. pserim secūda ps que negatiua est.

De iudeis et saracenis z eorum seruis

Iudei a iuda quia illa tribus erat prestantior ceteris. dixi. l. e. Saraceni dī Iudei cūtur a sara uxore abrahe. qui potius agareni dici deberent. ab agar ancilla Saraceni.

Serui.

abrabe: et in se israhel. ex quo saraceni descendunt. Et dicitur hic de seruis siue
stricte: id est libertate carere. Siue large etiam futientes pro mercede ut famuli. qui
etiam serui dicuntur a seruiendo. dixi. l. ne iude. cristi. man.

De hereticis

Dixi. l. e. ti.

De schismaticis

Schismatici.

Schismatici sunt qui diuidunt se ab unitate romane ecclesie constituendo sibi
ecclesiam: et ordinando clericos et sacerdotes. xxiiij. q. j. loq. et q. iiij. inter schisma.

De apostatis et reiterantibus baptismum

De prima parte dixi. l. e. de apostata. l. ne. sanc. bap. re.

De his qui filios occiderunt

Inter homicidiorum genera: homicidium filiorum est grauius quia patricium. ideo pro
mittit dixi. l. ad. l. pomp. de par.

De infantibus et languidis expositis

Exponens in
fantem.

Exponens id est eicientes infantes et languidos eos quasi occidunt ideo de
hoc dixi. aliquid. l. de ser. lang.

De homicidio voluntario vel casuali

De homicidio voluntario dixi. ff. ad. l. cor. § sic. De casuali dixi. ff. ad. l. acq. l.
et vide. glo. bo. in. c. sicut dignus. § e. et glo. xxiiij. q. iiij. in sum.

De torneamentis

Torneamenta.

Torneamenta fieri non debent: et vulnerato in eis concedit pna a. Sed si mor
riatur denegatur ei sepultura ecclesiastica. §. c. j. et dicuntur torneamenta quia vadunt
circu eundo seu peccant se circueuntes. a torqueo. vel a toeno.

De clericis pugnantibus in duello

Duellum

Duellum dicitur ubi dumtaxat duo pugnant et hoc est prohibitum quia temptat
deus. §. c. ij. et de pnr. vul. p. to. de q. glo. insti. de her. ab. test. §. p. pirariu.

De sagittarijs

Sagittarij.

Sagittarij et balistarij sunt qui sagittis: id est arcu. et balistis utuntur

De adulterijs et stupro

Dixi. ff. e. ti.

De raptoribus et incendiarijs et violatoribus ecclesiarum

Raptus

Rapina partim se habet ad mecha. cum scilicet rapitur mulier. partim ad furtum.
cum committitur in alijs rebus. in quo delicto frequenter incendia et violationes
ecclesiarum contingunt: ideo de hoc.

De furtis

Dixi. ff. e. ti.

Secretarium

De usuris

Dixi. ff. e. ti.

De crimine falsi

De materia hēs. xix. dis. in mēoria. r. xi. q. iij. quisquis. iij. q. iij. q. falso. vi de. modos deprehēdēdi falsū. j. c. licet. r. penā in. c. ad audientiā. dixi. ff. e.

De sortilegijs

Sortilegia dicuntur que fiunt pro furtis inueniendis vel diuinationibus intentandis per miffionē fortis: de hoc vi. optimā glo. xxvi. q. ij. in sum. r. q. v. c. contra idolorum

Sortilegia

De collusione detegenda

Dixi. ff. e. ti. vi. glo. ij. q. iij. s. notandū. r. s. fa. tex. in. c. ij. de pc. li. vi.

De delictis puerorum

Omne delictū cadit in puez. excepto vicio carnis. de materia. xv. q. j. per to. et. iij. q. iij. c. j. r. xxii. q. vi. c. paruuli.

Venatio.

De clerico venatore

De multiplici venatione clericis p̄hibita hic tractatur. de hoc. lxxxvi. dis. q̄ venatoribus. cum. v. c. se. r. xxiiij. dis. c. j. in pn.

De clerico percussore

Clericus sepe aliquem percutiens deponēdus est. de materia. xlv. dis. r. j. q. vii. c. si quis omnem.

De maledicijs

Pena blasphemantis ponit. j. c. ij. dixi aliquid. l. si. q̄s impe. male.

De clerico excomunicato: deposito vel interdicto ministrante

Clericis his censuris inmodati celebrantes vel diuinis se ingerētes sunt irre- gulares vt. j. dicit. de materia. xi. q. iii. placuit. r. c. pe. l. dis. accedens.

De clerico non ordinato ministrante

Talis deponendus est et amplius non ordinandus

Per saltū p̄ moueri.

De clerico per saltum promotō

Per saltū p̄moueri dicit̄ q̄ non gradatim ad ordines accedit sed p̄postere ali- quibus intermedijs obmissis ordinib⁹: de hoc. liij. dis. sollicitudo vbi glo.

De eo qui furtiue ordines recepit

Furtiue ordines recipere dicit̄ qui sine ordinatione r̄ licentia superioris: et s̄- ne examinatioe vt quia ingerit se cū multitudine ordinādoz ignorāte ordinatoze ordinat⁹: r̄ de hoc. lxxij. dis. saloniense. q. ix. q. ij. lugdunensis

De excessibus prelatorum

De delictis prelatorum ponit et eorum penis

De noui operis nunciacione

Dixi. ff. e. ti. no. ple. per glo. c. ij

De priuilegijs et excessibus priuilegiatorum**Q**uandoq; delinquant priuilegiati excedentes terminos priuilegioꝝ suoz. de materia. xxv. q. ij. p. to. fa. ij. dis. priuilegia. z. ix. q. iij. §. sola. z. xj. q. iij. priuilegium reperitur in. vi. z. cle. m.**D**e purgatione canonica

Purgatio

Infamati ex delicto qui cōuinci non p̄t: debent cōpelli ad purgatiōem: id est ostensionē innocentię que dicit canonica qz canonib⁹ instituta vel inuenta.**D**e purgatione vulgari.**H**anc purgatiōem id est ostensionem Innocētię vulgus introduxit: z est phibita qz temptat deus: z multotiens p̄ eam cōdemnat absolueudus**D**e iniurijs et damno dato

De prima. ff. e. De secunda. ff. ad. l. acquil.

De penis

Dixi. ff. e. ti.

De penitentijs et remissionibus

Penitentia

Pena imponit̄ in foro iudiciali. Sed penitētia in foro penitentiali: que quia quibz releuant p̄ indulgentias. ideo ponit̄ de remissionibus id indulgentijs.**D**e sententia excommunicationis

Excoicatio

Excoicatio est a qualibet licita communione. vel licito actu separatio. Et quedam est maior que priuat participatione sacramentozum et cōmune hominis. quedam minor que solum priuat a p̄ticipacione sacramentoz: de hoc in. c. a nobis. de excep. c. fi. de cle. ex mi.**D**e verborum significatione

De hoc dixi. ff. e. ti.

De regulis iuris

De hoc vi. bo. glo. e. ti. li. vj. sup rub. dixi etiam. ff. e. ti.

His easdem rubricas z si non omnes eas saltem q̄ tibi o lector obuenerint in sexto et dementinis repperere ac reuifere ex suprapositis potes**F**inis omnium titulorum decretalium